

Valorizace není legrace

Jedním z velice závažných problémů českých veřejných financí, jemuž však bohužel není věnována taková pozornost, jakou by si zasloužil, je neustálé rozšiřování automatických indexací a valorizací významných výdajových bloků státního rozpočtu.

Jak uvádí Národní rozpočtová rada (NRR) ve své letošní [Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí](#), Česká republika bude do roku 2024 vstupovat s uzákoněnými automatickými valorizacemi veřejných výdajů hned ve čtyřech největších výdajových položkách celého fiskálního systému. Kdežto v době „před-covidové“ (takovéto označení je z pohledu tuzemských veřejných financí, u nichž během let pandemie viru SARS-CoV-2 došlo k mnoha zcela zásadním zvrátům, vskutku namísto) byly automaticky valorizovány „pouze“ penze, ta zdaleka největší výdajová položka. Od příštího roku tedy přibudou ještě tři oblasti, a sice zdravotnictví (platby za státní pojištěnce v systému veřejného zdravotního pojištění), školství (platy učitelů v regionálním vzdělávání) a obrana (naplnění spojeneckého závazku v rámci obranného paktu NATO).

Předseda Národní rozpočtové rady Mojmír Hampl ve své populární knize *Pro Čechy je nebe nízko* píše, že my Češi jsme odjakživa byli národem jednak finančně obezřetným a konzervativním, a jednak nelibě snášejícím jakékoli větší cenové fluktuace. Jinými slovy, (byť jen mírně) zvýšená inflace nám vždy velmi vadila. A částečně i kvůli tomu, že by si jen málokdo dovolil ještě před pár lety predikovat to, že míra inflace v ČR náhle vzroste až na dvojciferné hodnoty, kde se po značnou dobu ustálí, nebyl fiskální systém připraven na důsledky takto vážné cenové nestability.

Je poněkud populární tvrdit, že inflace pomáhá vládě jakožto největšímu dlužníkovi v ekonomice. Inflace skutečně může pomoci dlužníkům, ale jen za té podmínky, že byla jednotlivými stranami uzavírajícími daný kontrakt v době sjednávání smluvních podmínek neočekávaná. Ale hlavně je třeba zmínit, že v důsledku zvýšené inflace sice opravdu rostou vládní příjmy kvůli vyššímu výběru daní (zejména DPH), ovšem stejně tak rostou i vládní výdaje (a to nejen ty, které jsou na inflaci přímo indexovány). Ve Zprávě NRR je nadto psáno, že „jedním z nezamýšlených důsledků inflace na veřejné finance je rostoucí politický a společenský tlak na zavádění indexací v nových oblastech veřejných výdajů“. V tomto ohledu je tedy nízká, stabilní a predikovatelná míra inflace stejně tak prospěšná pro veřejné finance, jako je žádoucí pro celou ekonomiku.

Nelze proto souhlasit s tezí M. N. Rothbarda vyjádřenou v jeho knize *Peníze v rukou státu*, že inflace coby nemilosrdný důsledek – jeho slovy – „podvodného tištění peněz“ obohacuje vládu na úkor občanů země. A to nikoli pouze kvůli tomu, že měnové autority jsou dnes institucemi na vládě nezávislými, nýbrž také proto, že inflace nezvyšuje jen příjmy vlády, ale také její výdaje, a to téměř proporcionálně. Inflace tedy není oním „mocným a rafinovaným prostředkem k tomu, aby si vláda opatřila zdroje od veřejnosti“.

Automatické valorizace veřejných výdajů vlády mají v časech bezprecedentně vysoké inflace výrazně negativní dopady na státní rozpočet. Tento mechanismus plní dobře svoji roli v období cenové stability. V časech vysokého tempa růstu cen však způsobuje mnoho závažných distorzí s dalekosáhlými důsledky (nejen) pro veřejné finance.